

inbreng in de internetconsultatie over het

Ontwerp Beleidsprogramma Klimaat

door **De Klimaatwakers**

Het Ontwerp Beleidsprogramma Klimaat zoals gepresenteerd op 2/6/22 is om te beginnen een lovenswaardig project om de beleidsagenda's van 10 bewindspersonen rond het klimaat op elkaar af te stemmen. Dat is belangrijk om een verkokerde bureaucratische moloch als de Rijksoverheid coherenter te laten opereren.

Voor reacties op onderdelen van het Beleidsprogramma zij verwezen naar de reactie van de Grootouders voor het Klimaat waarmee de Klimaatwake nauw samenwerkt. In deze reactie focussen we op een aantal hoofdpunten.

Treuzel niet!

De broodnodige voortvarende aanpak van de klimaat- en biodiversiteitscrisis werd helaas bijna 1,5 jaar vertraagd door de val van het kabinet Rutte III op 15 januari 2021, de voorbereiding van vervroegde verkiezingen, een veel te lange kabinetsformatie en bijna 5 maanden voorbereidingstijd van dit Ontwerp Beleidsprogramma.

Des te jammerder is de verdere vertraging doordat dit Ontwerp Beleidsprogramma op veel punten nog geen keuzes maakt, maar die slechts in het vooruitzicht stelt. Dat geldt onder andere voor het al of niet inzetten van een "burgerforum" om voldoende burgerbetrokkenheid te organiseren (in paragraaf 4.5). De tweede zin van die paragraaf noemt het "cruciaal" "dat burgers op goede en innovatieve manieren bij de ontwikkeling van beleid, plannen en projecten in de transitie worden betrokken". Inmiddels ligt er een voorstel om daarover dit najaar te praten met de Tweede Kamer. Helaas committeert het kabinet zich nog niet.

Klimaatrechtvaardigheid!

Het is een kwestie van klimaatrechtvaardigheid dat Nederland zich maximaal inzet voor beperking van klimaatverandering veroorzaakt door uitstoot van broeikasgassen door menselijke activiteiten. Nederland is één van de landen die sinds de industriële revolutie het meest profiteerden van de activiteiten die het broeikas effect veroorzaken. Nederland moet dus méér dan gemiddeld bijdragen aan het inperken en terugdraaien van dat effect. Nederland zou in 2025 klimaatneutraal moeten zijn eerder dan in 2050, zoals een deel van de klimaatbeweging al meer dan 10 jaar stelt. De al opgelopen vertraging is onverantwoord lang.

De coronacrisis toonde aan dat maatschappelijke wissels op korte termijn om te zetten zijn. Ook technisch en sociaaleconomisch kan dat. Wat ontbreekt voor het klimaat is voldoende crisisbesef en politieke wil en politiek vermogen in internationale context.

Crisiscommunicatie!

Het is belangrijk dat de Rijksoverheid in deze als één geheel opereert middels één beleidsprogramma. Bestuurlijke en bureaucratische traagheid maakt het echter minstens zo belangrijk dat politieke leiders de rest van de samenleving crisisbesef bijbrengen. Het woord 'crisis' valt nu slechts één keer, in de aanbiedingsbrief. Vertel de rest van de samenleving dat de mensheid in crisis is, door de klimaatverandering, de mede daardoor instortende biodiversiteit (het naar historische maatstaven massaal uitsterven van levensvormen) en diverse daaraan gerelateerde crises, waaronder pandemieën door zoönosen! Crisiscommunicatie is essentieel om anderen -burgers, bedrijfsleven, maatschappelijk middenveld, lagere overheden- in beweging te krijgen. Zij zorgen op hun beurt dat de Rijksoverheid sneller beweegt en scherp blijft. De -onvermijdelijk relatief trage- Rijksoverheid kan het niet alleen.

Een beleidsprogramma alleen schiet ook daarom tekort, omdat een crisis geen geordende omgeving is waarin je voorzienbare resultaten mag verwachten van implementatie van beleid. Nederlanders verwachten groeiende welvaart en effectief risicomanagement en menen daar zelfs recht op te hebben. Daartoe organiseren we onze samenleving -overheden, maatschappelijke instituties en grote bedrijven- als beleidsgestuurde bureaucratieën. Dat

ordent tot op zekere hoogte onze sociale en natuurlijke omgeving. Dat werkt echter slechts -voor politiek doorslaggevende groepen- zolang er geen mondiale crises optreden. Dergelijke crises zijn onvermijdelijk geworden doordat beleidsgestuurde bureaucratie geen rekening houdt met de steeds 'vollere wereld', in de terminologie van ecologisch econoom Herman Daly, waarvan de krimpende 'marge' niet verder georganiseerd kan worden. Ofwel omdat het een ecologisch of sociaal ecosysteem is waarin alles met alles samenhangt, zonder eenduidige oorzakelijke relaties, ofwel -erger- omdat het tot chaos vervalt onder de druk van overgeorganiseerde systemen. Rijke samenlevingen hielden geen rekening met de bredere ecologische en sociale netwerken waar ze van afhankelijk zijn en met de chaos in delen van de wereld waarvan ze zich meenden te kunnen afschermen. Dat leidt onvermijdelijk tot 'crisis cascades'.

Een volle wereld, met een wereldbevolking die een welvaartsniveau verwacht en nastreeft dat vergelijkbaar is met dat in Nederland, vereist een circulaire economie. Welvaart en veiligheid claimen in een volle wereld, met een niet-circulaire economie die klimaatverandering veroorzaakt, biodiversiteit vernietigd en pandemieën door zoönosen oproept, leidt tot oorlog. Een menswaardige toekomst vereist klimaatrechtvaardigheid op zo kort mogelijke termijn.

Wees realistisch, mik op het onmogelijke!

Het Ontwerp Beleidsprogramma Klimaat mikt op reductie van de uitstoot van broeikasgassen in 2030 met 60% om het de kans te vergroten dat het beleidsdoel gehaald wordt van een reductie met 55%. Dat houdt rekening met ingebouwd en door onze politieke processen afgedwongen 'beleidsoptimisme': overschatting van de mogelijkheden van de overheid alleen. Dezelfde logica vereist ook dat Nederland mikt op klimaatneutraliteit ruim vóór 2050. Des te ruimer wegens de genoemde verdringing van het aardse ecosysteem waarvan de mensheid afhankelijk is naar de marge van een steeds 'vollere wereld' en de zekerheid dat elke volgende crisis daardoor 'cascade effecten' heeft. Slechts uiterste inspanning (mikken op het onmogelijke) kan dat afwenden of in elk geval beperken. Mik dus op een klimaatneutraal Nederland aan het eind van de huidige regeerperiode.

Neem de leiding en activeer ook anderen maximaal!

Het is belangrijk dat de Rijksoverheid in veel opzichten de regie neemt, zoals de communicatie rond het Ontwerp Beleidsprogramma benadrukt. Dat moet de politiek er niet van weerhouden om ook de rest van de samenleving te activeren. Naast een Beleidsprogramma dat focust op de technologie voor en benodigde investeringen in energietransitie is ook een politieke en communicatiestrategie nodig om de maatschappij te laten kantelen! Niet alleen het coalitieakkoord, maar ook de communicatie rond dit Beleidsprogramma laat de veranderkracht van de rest van de samenleving te zeer links liggen. Daartoe moeten politici op zoek naar én serieus ingaan op suggesties voor maatregelen die sneeuwbal effecten kunnen hebben op het gedrag van burgers, bedrijven en lagere overheden. De Social Tipping Point Coalitie deed al tijdens de kabinetsformatie een aantal suggesties.

Ga in op inbreng burgers en maatschappelijk middenveld!

Deze internetconsultatie is nuttig en nodig. Net als het -in paragraaf 6.4 helaas nog slechts aangekondigde- Platform voor Maatschappelijke Dialoog en Reflectie over het klimaat, op te zetten door het Overlegorgaan voor de Fysieke Leefomgeving. De Social Tipping Point Coalitie was echter niet de enige die al inbreng leverde in de kabinetsformatie. Hun/onze centrale boodschap was "omarm het maatschappelijk middenveld". Een Beleidsprogramma Klimaat dat het cruciaal noemt om burgers bij de benodigde transitie te betrekken zou minimaal in een bijlage in moeten gaan op de inbreng die die burgers en hun organisaties al tijdens de kabinetsformatie leverden. We gaan er van uit dat het Ministerie van Algemene Zaken dat de kabinetsformatie ondersteunde die bijdragen goed archiveerde. We verzoeken de minister om daar alsnog op in te gaan in het definitieve Beleidsprogramma.

Klimaatbeleid is binnenlands én internationaal beleid!

Opvallend afwezig in het rijtje bewindspersonen namens wie de Minister voor Energie en Klimaat dit Ontwerp Beleidsprogramma aanbod aan de kamer waren de bewindspersonen op het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Terwijl klimaatverandering bij uitstek een globaal probleem is en het Ministerie van Buitenlandse Zaken de regie heeft over de Nederlandse inspanningen om bij te dragen aan de duurzame ontwikkelingsdoelen.

De aankondiging van een internationale klimaatstrategie in één (1) zinnetje op pagina 14 suggereert door zijn magerte dat het kabinet vooralsnog slechts lippendienst bewijst aan het belang daarvan. Dat zou het eerder geconstateerde politieke onvermogen in internationale context onderstrepen om deze en andere mondiale crises het hoofd te bieden, niet alleen van Nederland overigens. We verzoeken de minister daarom om -samen met zijn collega's- in die internationale klimaatstrategie vooral te focussen op het verminderen van dat internationale politieke onvermogen.